

Kosten, voor- en nadelen van de verschillende betaalmiddelen

Inleiding

Als reactie op de aankondiging, eind 2003, door een van de Belgische grootbanken kosten te zullen aanrekenen voor de afhalingen aan de geldautomaten, werd op 9 februari 2004 een gentlemen's agreement omtrent het betalingsverkeer gesloten tussen de Belgische Vereniging van Banken, de Minister van Economie en de Minister van Consumentenzaken.

Punt 5 van dit akkoord stelt dat: «De partijen erkennen dat het betalingsverkeer efficiënter moet gemaakt worden. Hiertoe zullen de bevoegde Ministers binnen de maand een overleg organiseren tussen de verschillende geïnteresseerde partijen. Binnen dit kader zullen concrete initiatieven worden genomen om het betalingscircuit op overheidsniveau te moderniseren. Tevens zal de concurrentiepositie van de Belgische banken in kaart worden gebracht».

In het kader van dit akkoord hebben beide ministers samen met hun collega van Financiën, aan de gouverneur van de Nationale Bank van België gevraagd de leiding op zich te nemen van het maatschappelijke overleg omtrent de toekomst van de betaalmiddelen, met alle in deze problematiek betrokken partijen.

Om dit overleg naar behoren te kunnen voeren, werd een Steering Committee over de toekomst van de betaalmiddelen opgericht waarin, onder het voorzitterschap van de gouverneur van de Nationale Bank van België, alle betrokken partijen zitten.

Tijdens de eerste vergadering van dat Committee op 13 mei 2004 werd onder meer de oprichting voorgesteld van een werkgroep, belast met de uitvoering van

een studie naar de kosten en baten van de verschillende betaalmiddelen.

Gedurende anderhalf jaar hebben alle betrokken partijen in het maatschappelijk overleg, nl. de Nationale Bank, de federale overheid, de financiële sector, de beroepsorganisaties van zelfstandige ondernemers en de distributie en de consumentenorganisaties, nauw samengewerkt in deze werkgroep. Zodoende kon zowel de opzet van de studie als de interpretatie van de resultaten bij consensus plaatsvinden.

In het najaar van 2005 kon de werkgroep haar activiteiten afronden. Op 15 december werd het verslag «Kosten, voor- en nadelen van de verschillende betaalmiddelen⁽¹⁾» door de gouverneur van de Nationale Bank van België als voorzitter van de Raad van toezicht van de Overheid der Financiële Diensten voorgelegd aan de drie federale ministers die ertoe opdracht hadden gegeven.

Dit onderzoek werd uitgevoerd volgens een analysekader geïnspireerd op het Nederlandse rapport «Betalen kost geld», dat in maart 2004 werd gepubliceerd⁽²⁾.

Het Nederlandse rapport streefde twee doelstellingen na:

- de kosten verbonden aan de betaalmiddelen die in de verkooppunten worden gebruikt, identificeren en kwantificeren;
- het berekenen van kostenbesparingen die worden verkregen door dure betaalinstrumenten te vervangen door goedkopere.

(1) Het volledige verslag is beschikbaar op: <http://www.nbb.be/doc/TS/Publications/Brochures/Betaalmiddelen.pdf>

(2) Dit rapport kan geraadpleegd worden op: http://www.dnb.nl/dnb/bin/doc/Rapport%20Betalen%20kost%20geld_tcm12-35125.pdf

De Belgische studie beoogt dezelfde doelstellingen. Hoewel de onderzoeksmethoden op verschillende punten grondig verschillen van die welke in Nederland werden gevolgd, wordt het onderzoeksdomein op dezelfde wijze afgebakend:

- zo worden enkel de kosten van het betalingsverkeer in de verkooppunten bestudeerd. De volgende instrumenten worden dus beschouwd: het chartaal geld, de elektronische portemonnee (Proton), de debetkaart en de kredietkaart. De kosten eigen aan betaaloperaties tussen professionele marktpartijen alsook de kosten van het particuliere betalingsverkeer buiten de verkooppunten (meer in het bijzonder de overschrijvingen en domiciliëringen) komen dus niet in aanmerking. Minder vaak gebruikte betaalinstrumenten zoals de cheques, de privé-betaalkaarten en de kredietkaarten Diners Club en American Express worden in het onderzoek evenmin betrokken;
- ook worden alleen de maatschappelijke kosten in beschouwing genomen, dat zijn de interne kosten die de partijen in de betaalketen (de financiële sector, de emissie-instituten en de verkooppunten) maken in het kader van betalingen en ontvangsten.

Ten behoeve van dit onderzoek dienden drie enquêtes te worden georganiseerd, meer bepaald in verband met:

- de uit het betalingsverkeer voortvloeiende kosten voor de financiële sector;
- de uit het betalingsverkeer voortvloeiende kosten die worden gedragen door de verkooppunten;
- het aanwenden van de betaalinstrumenten door de consumenten teneinde de gebruiksfrequentie van chartaal geld vast te leggen.

De basisgegevens met betrekking tot de kosten hebben betrekking op het jaar 2003. Dit jaar, waarvoor gedetailleerde gegevens van de nationale rekeningen beschikbaar waren tijdens de studie, kon ook geanalyseerd worden

aan de hand van de enquêtes uitgevoerd bij de start van de activiteiten van de werkgroep. In grote lijnen zijn die gegevens ook nu nog relevant, wat niet wegneemt dat innovaties – meer in het bijzonder wat het elektronische betaalverkeer betreft – bepaalde verschuivingen hebben teweeggebracht.

1. Inventaris en specificatie van de macro-economische kosten van de betaalmiddelen in België

Na verificatie en extrapolatie van de resultaten van de eerste twee enquêtes kunnen de totale macro-economische kosten – dat wil zeggen voor de financiële sector, de emissie-instituten (Nationale Bank van België en Koninklijke Munt van België) en de verkooppunten samen – worden geraamd op 2.034 miljoen euro, of 0,74 pct. bbp.

De aan het chartaal geld toe te rekenen kosten van de betaalmiddelen bedragen 0,58 pct. bbp, tegen 0,11 pct. voor de debetkaart, 0,04 pct. voor de kredietkaart en, ten slotte, 0,02 pct. voor de elektronische portemonnee.

Ongeveer 50,5 pct. van de kosten van de betaalmiddelen is afkomstig van de verkooppunten, 47,1 pct. van de financiële sector en 2,3 pct. van de emissie-instituten.

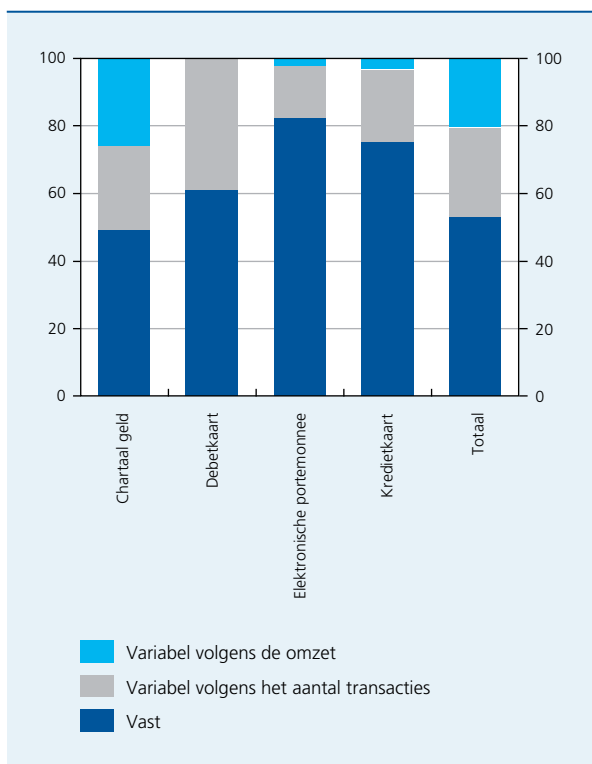
De totale kosten moeten worden onderverdeeld in vaste kosten, variabele kosten volgens het aantal transacties en variabele kosten volgens de betaalde omzet. Aan de elektronische betaalmiddelen zijn voornamelijk vaste kosten verbonden: een belangrijk deel van de kosten van de financiële sector heeft immers betrekking op het computersysteem dat nodig is om elektronische transacties te verrichten. De totale vaste kosten zijn het hoogst voor Proton (83 pct.). Daarna volgen de kredietkaarten

TABEL 1 TOTALE KOSTEN VAN DE BETAALINSTRUMENTEN
(miljoenen euro's)

	Chartaal geld	Debetkaart	Elektronische portemonnee	Kredietkaart	Totaal
1. Totale kosten van de financiële sector	724	144	15	76	959
2. Totale kosten van de emissie-instituten	47	–	–	–	47
3. Totale kosten van de verkooppunten	812	152	43	21	1.027
4. Totale kosten (= som van 1 tot 3)	1.583	296	58	97	2.034

Bron: NBB.

GRAFIEK 1 OPSPLITSING VAN DE TOTALE KOSTEN VAN DE BETAALINSTRUMENTEN
(in procenten van het totaal)

Bron: NBB.

(75 pct.) en de debetkaarten (61 pct.). De samenstelling van de kosten van chartaal geld is veel evenwichtiger: 49 pct. van de kosten is vast, 51 pct. variabel (25 pct. volgens het aantal transacties, 26 pct. volgens de omzet).

2. Het betaalgedrag van de consumenten

Om de totale kosten van elk betaalinstrument te kunnen vergelijken, moet echter rekening worden gehouden met het aantal transacties dat daarmee wordt uitgevoerd, alsook met de omzet die het instrument genereert.

Teneinde het aantal operaties in chartaal geld te kennen, was er behoefte aan een enquête over het betalingsgedrag van de particulieren. Daartoe bestelden de netwerkbeheerder Banksys en de Nationale Bank bij het bureau INRA/IPSOS een studie, die ze ieder voor de helft financierden. Tussen 1 december 2004 en 15 maart 2005 hield dat onderzoeksbureau 3.600 telefonische interviews over de aanwending van de betaalinstrumenten als geheel, maar ook uitgesplitst volgens consumptie categorie.

Vanaf de eerste interpretatie van de resultaten is echter gebleken dat deze in meerdere opzichten vertekend waren. Verschillende mogelijkheden werden onderzocht om die vertekening te corrigeren. Ten slotte werd als basis voor de verdere werkzaamheden gekozen voor een weging van de enquêteresultaten volgens de « raking »-techniek en een omzetting van de gegevens van de enquêteperiode naar 2003 aan de hand van de aan de geldautomaten opgenomen bedragen. Deze methode leek het meest betrouwbaar maar toch blijft het werkelijke aantal met chartaal geld uitgevoerde transacties nog enigszins met onzekerheid omringd.

Aldus werden 2.970 miljoen transacties met chartaal geld geteld voor 2003. Volgens de gegevens van Banksys werden de debetkaart, Proton en de kredietkaart in 2003 respectievelijk 539 miljoen, 107 miljoen en 37 miljoen maal gebruikt.

TABEL 2 GEBRUIK VAN DE BETAALINSTRUMENTEN IN DE VERKOOPPUNTEN

	Chartaal geld	Debetkaart	Elektronische portemonnee	Kredietkaart	Totaal
1. Aantal betalingen (in miljoenen)	2.970	539	107	37	3.653
(procenten van het totaal)	(81,3)	(14,8)	(2,9)	(1,0)	(100,0)
2. Betaalde bedragen (in miljoenen euro's)	52.185	26.836	553	3.656	83.230
(procenten van het totaal)	(62,7)	(32,2)	(0,7)	(4,4)	(100,0)
3. Gemiddeld bedrag per transactie (= 2 : 1) (in euro)	17,57	49,81	5,15	99,02	22,78

Bronnen: IPSOS-enquête, berekeningen van de NBB.

Wat de bedragen betreft, vertegenwoordigen de betaalinstrumenten respectievelijk 52,2 miljard, 26,8 miljard, 0,6 miljard en 3,7 miljard euro. Zodoende belopen de gemiddelde bedragen voor chartaal geld, de debetkaart, Proton en de kredietkaart respectievelijk 17,57 euro, 49,81 euro, 5,15 euro en 99,02 euro.

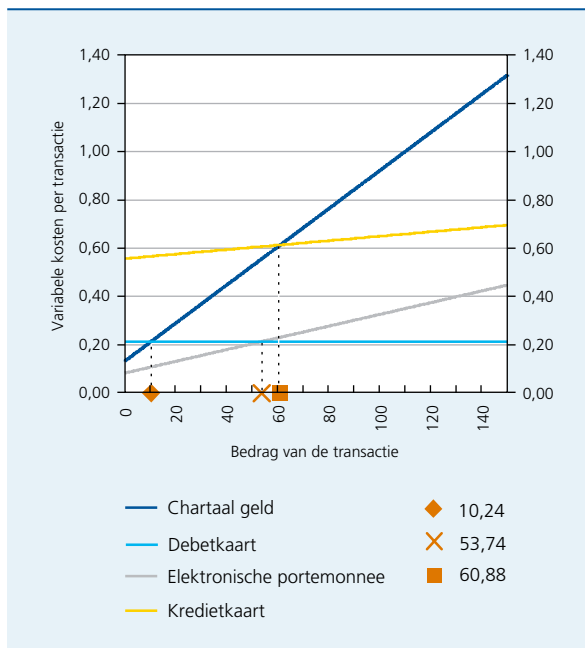
Chartaal geld maakt aldus 81,3 pct. van de transacties in de verkooppunten uit. Het marktaandeel van chartaal geld bedraagt evenwel slechts 62,7 pct. op basis van de omzet. Deze verhouding is het gevolg van de hoge gemiddelde bedragen die aan de hand van debet- en kredietkaarten worden vereffend.

3. Synthese van de analyse van de macro-economische kosten: eventuele kostenbesparingen

Wanneer de kosten van de betaalinstrumenten worden vergeleken met de verrichte transacties, kan worden vastgesteld dat de kosten per transactie van dezelfde orde van grootte zijn voor drie instrumenten. Het kostenpeil is het laagst voor chartaal geld, namelijk 53 eurocent. Het chartaal geld wordt echter van zeer nabij gevolgd door Proton (54 eurocent) en door de debetkaart (55 eurocent). Voor de kredietkaart liggen de kosten aanzienlijk hoger (2,62 euro).

Per euro omzet is de debetkaart het goedkoopste betaalinstrument (1 eurocent); aan chartaal geld en de kredietkaart (3 eurocent in beide gevallen) en, vooral, aan Proton zijn veel hogere kosten verbonden.

GRAFIEK 2 VARIABELE KOSTEN PER TRANSACTIE
(in euro)

Bron: NBB.

Teneinde mogelijke efficiëntiewinsten vast te stellen, dienen de variabele kosten van de betaalinstrumenten te worden gerelateerd aan de omzet en het transactievolume.

De variabele kosten per extra transactie zijn het geringst voor de elektronische portemonnee, gevolgd door het chartaal geld, de debetkaart en de kredietkaart.

TABEL 3 INDICATOREN VAN DE BETAALINSTRUMENTEN
(in euro)

	Chartaal geld	Debetkaart	Elektronische portemonnee	Kredietkaart
Totale gemiddelde kosten per transactie	0,53	0,55	0,54	2,62
Totale gemiddelde kosten per euro omzet	0,03	0,01	0,10	0,03
Variabele kosten per extra transactie (α) ⁽¹⁾	0,1331	0,2139	0,0835	0,5575
Variabele kosten per euro extra omzet (β) ⁽²⁾	0,0079	...	0,0024	0,0009
Variabele kosten per gemiddelde transactie ⁽³⁾	0,2718	0,2141	0,0960	0,6491

Bron: NBB.

(1) Transactiegerelateerde variabele kosten gedeeld door het aantal transacties.

(2) Omzetgerelateerde variabele kosten gedeeld door de totale omzet.

(3) $\alpha + (\beta \times \text{gemiddeld transactiebedrag})$.

TABEL 4 SUBSTITUTIE SCENARIO

	Chartaal geld	Debetkaart	Elektronische portemonnee	Kredietkaart	Totaal
Situatie in 2003					
Aantal transacties (in miljoenen)	2.970	539	107	37	3.653
Totaal bedrag (in miljoenen euro's)	52.185	26.836	553	3.656	83.230
Gemiddeld bedrag (in euro)	17,57	49,81	5,15	99,02	22,78
Totale kosten (in miljoenen euro's)	1.583	296	58	97	2.034
Simulatie					
Verandering in het aantal transacties (in miljoenen)	-750	500	250	0	0
Aantal transacties (in miljoenen)	2.220	1.039	357	37	3.653
Totaal bedrag (in miljoenen euro's)	40.935	36.836	1.803	3.656	83.230
Gemiddeld bedrag (in euro)	18,44	35,46	5,05	99,02	22,78
Totale kosten (in miljoenen euro's)	1.394	403	82	97	1.976
Besparing (in miljoenen euro's)	189	-107	-24	0	58

Bron: NBB.

Daarentegen vallen de variabele kosten per euro extra omzet het hoogst uit voor het chartaal geld, waarvan de variabele kosten per transactie sterk toenemen met het te betalen bedrag. De debetkaart brengt geen variabele kosten per euro extra omzet met zich en vertoont derhalve een vlak verloop van de variabele kosten op grond van de omzet.

Uit een grafische voorstelling van de relaties blijkt dat de variabele kosten van chartaal geld en van de debetkaart gelijk zijn voor een transactie van 10,24 euro: het verdient de voorkeur een lager bedrag dan het voornoemde te vereffenen met chartaal geld en een hoger bedrag met een debetkaart. Bovendien moet worden aangestipt dat de aan Proton verbonden kosten altijd geringer blijven dan die voor chartaal geld, maar dat Proton duurder wordt dan de debetkaart zodra de transactie een bedrag van 53,74 euro bereikt. Vanaf 60,88 euro brengt een betaling met een kredietkaart minder variabele kosten teweeg dan een met chartaal geld.

Ten slotte biedt een simulatie de mogelijkheid een eventuele efficiëntieverbetering in het gebruik van de betaalinstrumenten te kwantificeren. Hiertoe worden per hypothese 750 miljoen in chartaal geld vereffende transacties vervangen door 250 miljoen met Proton betaalde transacties (van gemiddeld 5 euro) en 500 miljoen met een debetkaart vereffende transacties (van gemiddeld 20 euro). Dit levert ten slotte een besparing van ongeveer 58 miljoen euro op. Net als in de studie «Betalen kost geld», waarin een soortgelijke simulatie werd uitgevoerd,

verkrijgt men aldus een besparing van om en bij de 0,02 pct. bbp.

Die besparing is dus uiteindelijk relatief bescheiden, zelfs in vergelijking met het niveau van de totale kosten (0,74 pct. bbp). Enkel de overgang naar een «cashless society» zou wezenlijke besparingen kunnen opleveren. Dit is echter een louter hypothetisch scenario, aangezien chartaal geld zeer in trek is bij het publiek. Voorts mag niet uit het oog worden verloren dat de vaste kosten van de elektronische betaalmiddelen in een dergelijk radicaal scenario sterk zouden toenemen: dit zou belangrijke investeringen in infrastructuur vergen, meer bepaald een verhoging van het aantal terminals; die investeringen zouden niettemin op hun beurt kunnen leiden tot positieve schaafeffecten.

4. Globale analyse van de voor- en nadelen van de verschillende betaalmiddelen

Naast de meetbare kosten zijn ook niet-kwantificeerbare voor- en nadelen relevant bij de beoordeling van het nut dat de verschillende betaalinstrumenten voor de samenleving hebben. De werkgroep heeft getracht hiervan een zo volledig mogelijke synthese te maken voor de verschillende betaalinstrumenten. Er zij op gewezen dat deze analyse niet gebaseerd is op een ad-hocenquête bij een staal van consumenten of handelaars. Ze steunt voornamelijk op een grondige gedachtewisseling tussen de leden

TABEL 5 GEBRUIK VAN DE BETAALINSTRUMENTEN NAAR BRANCHE

(procenten van het totale aantal in iedere branche verrichte transacties)

	Chartaal geld	Debetkaart	Elektronische portemonnee	Kredietkaart	Overschrijving	Overige ⁽¹⁾
Supermarkten	42,1	50,6	0,8	3,0	0,0	3,5
Detailhandels en andere gespecialiseerde handelszaken	77,9	16,3	3,2	1,4	0,4	0,9
Detailhandel exclusief winkels	98,1	1,0	0,9	0,0	0,0	0,0
Benzinestations	40,6	52,9	0,6	2,6	1,5	1,8
Automaten	84,4	0,7	13,0	1,2	0,0	0,7
Vervoer	89,8	1,2	2,8	0,0	1,4	4,7
Horeca	90,9	2,7	2,6	1,5	0,0	2,3
Vrije tijd	87,1	8,3	0,0	0,9	3,8	0,0
Persoonlijke verzorging	88,3	10,0	0,0	0,0	0,0	1,7
Vrije beroepen	96,6	2,6	0,0	0,0	0,0	0,8
Person-to-person	92,4	0,0	0,0	0,0	6,9	0,7
Overige	38,1	6,6	2,0	0,4	50,6	2,3
Totaal van de sectoren ⁽²⁾	70,6	21,1	2,4	1,6	2,4	1,8

Bronnen: IPSOS-enquête, NBB-berekeningen.

(1) Maaltijdcheques, privé-betaalkaarten, enz.

(2) De hier besproken cijfers hebben betrekking op de niet aangepaste gegevens uit de enquête. De gegevens over het totaal van de sectoren zullen vooral hierom afwijken van de gegevens uit tabel 2, waarin aangepaste data voorkomen.

van de werkgroep, gestaafd door verschillende studies en onderzoeken.

Hieruit blijkt dat het chartaal geld inherente voordelen biedt. Het blijft bijvoorbeeld het enige betaalinstrument dat universeel aanvaard wordt, eerst en vooral vanwege de wettelijke betaalkracht ervan, en voorts ook omdat er geen terminal voor nodig is. Het kan ook gebruikt worden voor operaties tussen particulieren. Het chartaal geld waarborgt de vertrouwelijkheid van de transacties en biedt volledige zekerheid inzake bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Het gebruik van chartaal geld kan ook moeilijk tot schuldoverlast leiden. Het kan bovendien een factor van sociale integratie zijn.

De elektronische betaalinstrumenten zijn dan weer gebruiksvriendelijker. Ook impliceert het gebruik van deze instrumenten minder gevaren inzake veiligheid en diefstal, zeker als die gepaard gaat met geweld. De elektronische betaalinstrumenten laten sporen na die kunnen worden gebruikt als bewijsmateriaal bij eventuele betwistingen. Voor handelaars maakt het gebruik ervan een vlotte reconciliatie met de boekhouding mogelijk.

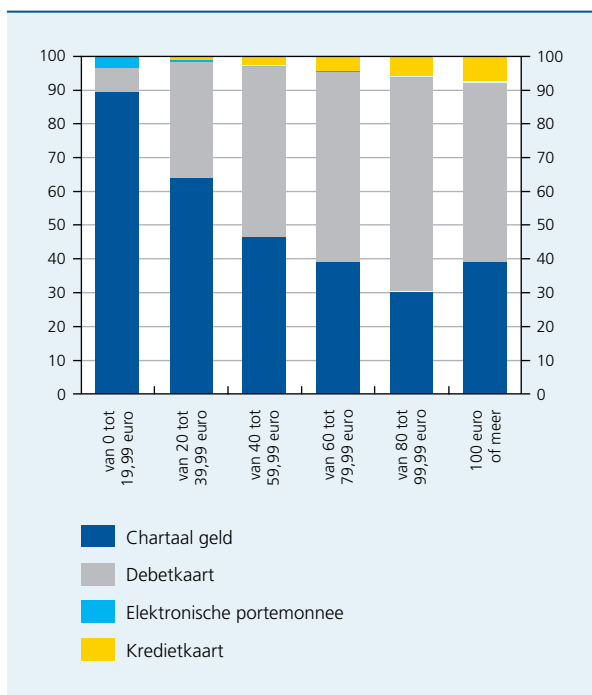
Het gebruik van de betaalinstrumenten hangt ook af van bepaalde specifieke factoren: de branche waarin de consumptie plaatsvindt en de grootte van de uitgaven.

Statistieken die zijn opgesteld aan de hand van de enquête naar het betaalgedrag van de consumenten, tonen immers aan dat de gewoonten van de consumenten op het gebied van betalingen aanzienlijk kunnen variëren afhankelijk van het soort van verkooppunt waar ze hun aankopen doen. Zo is de debetkaart het meest gebruikte betaalinstrument voor aankopen in supermarkten en benzinestations, terwijl chartaal geld nog steeds het meest wordt aangewend in detailhandels en gespecialiseerde handelszaken, de horeca en de meeste overige sectoren. De Proton-kaart vertegenwoordigt in alle branches een minder belangrijk deel van de transacties, maar wordt wel relatief vaker gebruikt bij transacties die via verkoopautomaten worden verricht, wat erop kan wijzen dat heel wat van die automaten deze betalingswijze aanvaarden.

De resultaten van de in België gehouden enquête naar het gebruik van betaalinstrumenten wijzen verder op de rol van het te betalen bedrag bij de keuze van het betaalinstrument. Zo wordt vastgesteld dat chartaal geld en de Proton-kaart gebruikt worden om respectievelijk 89 pct. en 3,5 pct. van de transacties voor bedragen van minder dan 20 euro te betalen. Die percentages dalen naarmate het te betalen bedrag groter wordt, terwijl de gebruiksgraad van de debetkaart een stijgende tendens vertoont. De kredietkaart, van haar kant, wordt dan weer in hoofdzaak

GRAFIEK 3 GEBRUIK VAN BETAALINSTRUMENTEN PER
BEDRAGSCHIJJ

(percentages van het totale aantal transacties)

Bronnen : Banksys, IPSOS-enquête, berekeningen NBB.

gebruikt om relatief belangrijke sommen te vereffenen, hoewel niet meer dan de debetkaart.

Uit het gebruik van de consumenten blijkt dat elk betaalinstrument in functie van deze twee factoren (branche en bedrag), comparatieve voordelen heeft die de aanwending ervan blijven rechtvaardigen.

Besluit

De totale maatschappelijke kosten gekoppeld aan het gebruik van betaalmiddelen worden in 2003 op zo'n 0,74 pct. van het Belgische bbp geraamd, wat zeker geen verwaarloosbaar gegeven is. Er dienen dan ook inspanningen te worden gedaan om in de mate van het mogelijke de doelmatigheid en de efficiëntie van de betaalinstrumenten te verbeteren.

Het opvoeren van het marktaandeel van de elektronische betaalmiddelen die lagere variabele kosten behoeven, zal tot zo'n verbetering leiden. De uitgevoerde simulatie toont evenwel aan dat de verkregen besparing relatief bescheiden is. Bovendien behelst die besparing enkel maatschappelijke kosten; het in rekening brengen van private kosten, de onderlinge vergoedingen tussen de

betrokken partijen dus, kan de verdeling van de behaalde efficiëntiewinsten volledig veranderen.

De spontane ontwikkeling van het betalingsverkeer gaat overigens in de goede richting, gelet op de constante groei van de elektronische betaalmiddelen. Toch blijft ontegensprekelijk een vraag naar chartaal geld bestaan.

In deze context van groei van het gebruik van de elektronische betaalmiddelen heeft het geen zin deze evolutie te willen bruuskeren door via ingrijpende beleidsmaatregelen het betaalgedrag van de Belgische consumenten eensklaps te willen veranderen.

De spontane evolutie naar meer elektronisch betaalverkeer moet zeker o.a. uit het oogpunt van efficiëntie voortgezet worden; hierbij een «cashless society» zonder gebruik van baar geld nastreven, is evenwel uit den boze.

Het volledig uitschakelen van het chartaal geld zou immers exorbitant duur zijn en enorme investeringen onder meer in terminals, vergen. Bovendien is het moeilijk een concreet alternatief te bedenken voor het gebruik van het chartaal geld in een aantal situaties zoals «person-to-person» verrichtingen, bij ambulante handel, enz.

Verder is een «cashless society» met een monopolie van een type betaalmiddel een gevaarlijke situatie waarbij de maatschappij onnodige risico's zou lopen. Het elektronische betaalsysteem kan buiten werking geraken door een verstoring van het telecommunicatienetwerk. Als op zo'n moment geen alternatieve betaalmiddelen voorhanden zijn, zouden de gevolgen voor de economie niet te overzien zijn. Het naast elkaar bestaan van verschillende betaalmiddelen zorgt dus voor een onderlinge back-up van die middelen ingeval een van de systemen ernstig wordt verstoord.

Ten slotte moet men de consument vrij laten kiezen tussen de instrumenten die hij wenst te gebruiken. Uit de studie blijkt dat de consument een voorkeur heeft voor een gediversifieerd gamma aan instrumenten waarin zeker een plaats voorbehouden blijft voor het chartaal geld. De consumenten blijven immers gehecht aan het chartaal geld dat voor kleinere bedragen en voor bepaalde verrichtingen overigens een geschikt betaalmiddel blijft.

Een diversifiëring van de instrumenten is steeds positief voor een zo soepel mogelijke afrekening van de transacties. Bovendien blijkt uit het betaalgedrag van de consumenten – o.a. uit het succes van de «cash back» waarbij een betaling met een debetkaart gepaard gaat met een afhaling van chartaal geld – dat de betaalmiddelen ook complementair zijn.

Tot slot mag in deze discussie over de efficiënte aanwending van de betaalinstrumenten de Europese dimensie van deze problematiek niet uit het oog worden verloren. Vanuit Europees standpunt werken de Belgische elektronische betaalinstrumenten op dit ogenblik efficiënt. Met het oog op de overgang naar de Single Euro Payments Area (SEPA) moet men erop toezien dat deze efficiëntie in stand wordt gehouden of eventueel zelfs nog wordt verhoogd.